

Posudek na diplomovou práci Karoliny Jurákové ***Problematika překladu románu Tarase Antypovyče Chronos***

V posledních letech můžeme pozorovat značný nárůst překladů krásné literatury z ukrajinštiny do češtiny a rovněž z češtiny do ukrajinštiny. To s sebou zákonitě přináší potřebu zabývat se systémovými rozdíly mezi těmito dvěma jazyky a kategorizovat překladatelské problémy. Překlady z ukrajinštiny do češtiny, případně kritice překladu, se věnuje několik diplomových prací, jmenujme například práce J. Gazukiny – *Problematika překladu románu NeprOstí Tarase Prochas'ka* (2013), A. Stelibské – *Analýza českého překladu povídkové sbírky Jurije Vynnyčuka Chachacha* (2013), T. Durické – *Rozbor překladu povídky Holčičky Oksany Zabužko* (2013), L. Heinigové – *Komentovaný překlad románu Ulase Samčuka Marija* (2016) či nedávno obhájenou disertační práci M. Ponomarenkové – *Odras genderového paradigmatu originálu při překladu uměleckého textu* (2018). I přes určité dílčí úspěchy v této oblasti bádání je však stále pocíťován nedostatek prací teoreticko-praktického zaměření, které by sloužily překladatelům jako prostředek ke zkvalitnění a profesionalizaci překladů. Práce Karoliny Jurákové je dalším textem v pořadí, který má potenciál přispět k zaplnění této mezery, a to tím spíše, že se dotýká dosud naprosto opomíjeného vědeckofantastického žánru. Diplomantka podrobila analýze antiutopický román současného ukrajinského autora Tarase Antypovyče *Chronos* (2011), jenž má z hlediska překladatelského tu „výhodu“, že obsahuje širokou škálu jazykových prostředků a poskytuje tedy velmi bohatý a různorodý materiál ke zkoumání, na němž lze demonstrovat různé překladatelské postupy.

Ve vhodně koncipované a strukturované práci dokázala autorka věnovat pozornost hned několika aspektům. Na počátku podává rozbor samotného románu, přičemž kromě samozřejmého základního popisu díla věnuje pozornost i charakteristice jazykových a stylistických prostředků. Z nich poté vybírá jevy a prvky, které jsou nejvýrazněji zastoupené, a následně je zkoumá ve dvou úrovních – teoretické i praktické. Jednotlivé jevy přehledně rozčleňuje a třídí do podkapitol („Neologismy“, „Slangové a argotické výrazy“, „Slovní hříčky“, „Vulgarismy“, „Vlastní jména“, „Suržyk“, „Citoslovce a slova od nich odvozená“, „Frazeologismy“). Diplomantka jednoznačně prokázala, že se velmi dobře orientuje v odborné literatuře věnující se překlady i vybraným jazykovým otázkám a je tedy schopna zvolené překladatelské problémy nejprve popsat teoreticky, tzn. shrnout dosavadní odborné pohledy na daný jev, a následně s teoretickým základem pracovat a rozvíjet jej. V některých případech bych však přesto uvítala o něco rozsáhlejší teoretický vhled do dané problematiky. V kapitole věnující se slangu by bylo vhodné rozsáhleji pohovořit o systémových rozdílech mezi češtinou a ukrajinštinou ve využití anglicismů, v kapitole zabývající se vulgarismy bych uvítala zmínku o jiných způsobech dělení, než které autorka uvádí (totéž platí i pro kapitolu věnující se slovním hříčkám). Rovněž považuji za důležité zabývat se systémovými rozdíly mezi jazyky v kontextu vulgarismů. V kapitole o suržyku postrádám zmínku o disertační práci Alexeje Sevruka *Literární suržyk: obrysy literární vícejazyčnosti*, kde se autor problematice překlady suržyku věnuje.

Za důležitou považuji autorčinu schopnost hodnotit jednotlivé jevy v kontextu a komplexně, což je patrné zvláště v závěru práce. Je zřejmé, že diplomantka je zkušená překladatelka, velmi dobře si vědoma úskalí, která překladatelská práce skýtá, přičemž daná rizika ji neodzbrojují, ale naopak vedou k vytváření nápaditých překladatelských řešení (často i několika). Pozitivně hodnotím zvláště vysvětlující komentáře u obtížných případů, což výborně doplňuje teoretickou bázi práce. I přesto, že by bylo možné s některými překladatelskými řešeními polemizovat (např. s. 17: *Офіцерові було добре відомо, що*

Слабачок був чоловіком, модифікованим темпогенами афаліни, тоді як решта групи були породженням протилежного процесу, коли дельфінам робили темпоральне щеплення людського матеріалу. / *Důstojník dobře věděl, že Slabáček byl člověk modifikovaný časovými geny delfína, zatímco zbytek skupiny byl výsledkem opačného postupu, kdy byl delfinům časově naočkován lidský materiál.*; s. 36: - Коменту... де ваші коменту??? – закричав Твіттер, розмазуючи по голові кашу./ „*Komentý... kde jsou vaše komentý???*“ zakřičel Twitter a rozmazával si kaši po hlavě.; s. 43: Друзі, ви вже накачалися коктейлями, просмерділися кальянами? / *Kámoši, už jste se zlíli koktejly, zasmrděli od vodních dýtek?*; s. 100: ...хіба що споглядально пройшовся коридором, попід стіною, так кут оборони буде вужчим, розім'яти кості, він виходить з аудиторії, в коридорі людно, але всі несвідомо тиснуть до стін, тому виходить, що вони топчуться, потилиця в потилицю, як на тюремній прогулянці... / *jediné že by se prošel po hlídané chodbě, při zdi, úhel obrany tak bude užší, protáhnout se, vyšel z posluchámy, na chodbě je rušno, ale všichni se bezděky tisknou ke zdem, proto se zdá, že přešlapují, funí si na krk jako na vězeňské procházce*; s. 48: Naše společnost se dynamicky rozvíjí na základě ztělesnění myšlenky „Pro rychlý život – rychlá smrt!“ – zde bych navrhovala „po rychlém životě rychlá smrt...“; s. 102: autorka zde vysvětluje, že frazeologismus „уце піде на ура“, který se používá ve významu „skvěle to dopadne“, nemá v češtině analogický frazém. V dané situaci jej překládá jako „budou nadšeny ze všeho“... Domnívám se, že jsou i další možnosti, například: „budou celý bez sebe / budou celý vodvařený“), nemění to nic na faktu, že i takováto sporná řešení mají svou výpovědní hodnotu a mohou provokovat k jiným překladatelským strategiím. Místy nalezneme diskutabilní momenty týkající se zařazení některých výrazů mezi mládežnický slang, případně argot, zde by stálo za to provést u vybraných výrazů hlubší analýzu, i když faktem je, že s ohledem na konkrétní překladové realizace to nebude mít větší efekt. Mezi chybná vysvětlení můžeme zařadit nesprávně určenou příponu ve složeném slově. Autorka uvádí, že „do další podskupiny těchto pojmenování, jež je méně početná než předchozí, spadají neologismy s příponou – андр. V češtině se tato přípona též vyskytuje u několika přejatých slov jako skafandr, koriandr, meandr, oleandr, palisandr, a také slovo salamandr“. Minimálně v případě slova „koriandr“ se však nejedná o příponu. Slovo koriandr vychází z řeckého *koriannon* (kóris = štěnice, annon = anýz). Bylo by vhodné ověřit i další případy.

Práce je přehledně strukturovaná, má vysokou stylistickou úroveň, byť místy se objevují určité nedokonalosti, překlepy či chyby (s. 8: Teoretickým východiskem pro komentovaný překlad, překladatelskou metodiku a analýzu budou tvořit v první řadě práce Jiřího Levého, Zlaty Kufnerové, Sergeje Vlachova; s. 20: Po hádce se otcem; s. 22: nevhodné umístění názvu kapitoly na samotný konec stránky; s. 47: буремної вітчизні; s. 50: vytvořila jsem novovar; s. 56: Okolo vchodu na zvláštní tribunu podněcval dav agitátor; s. 60 – chybí zde český překlad k jednomu z ukrajinských úryvků; s. 61: v obou skoumaných jazycích; s. 81: nenahrazovat tedy tato slova sovy neutrálními; v jedné z vět část vypadla – S překladem vyjádření zvířecích zvuků by neměl mít překladatel, překlad zvuků a lidských emocí již od překladatele vyžaduje...; s. 93: jež; s. 96: nacházeli spoečnou řeč; s. 99: так напевно, знайомляться з жинками; s. 100: Když už měl Fred poslouchán těch řečí po krk; s.102: V ukrijinštině; Na straně 102 a 97 se objevuje tentýž úryvek, pokaždé je však uveden v jiném překladu – Museli to tedy vzít z opačného konce...; s. 105: pfrazeologismus... jakoje. Místy nejsou důsledně používána podržení v příkladové části textu).

I přes tyto dílčí drobné nedostatky mohu v závěru jednoznačně konstatovat, že diplomová práce Karoliny Jurákové je kvalitním, vyzrálým počinem v dosud chabě zpracované oblasti. Autorka prokázala nejen výborné teoretické znalosti, ale i značnou kreativitu při hledání překladatelských řešení, zvláště pak schopnost uvažovat nad překladem literárního díla velmi komplexně a se zapojením různorodých kontextů (jazykových, kulturních apod.). Práci jednoznačně doporučuji k obhajobě, neboť splňuje požadavky kladené na tento typ práce, a navrhuji ohodnotit ji stupněm „výborně“.